

tobak . . . vse se ponuja. Po ulicah si si umazal čevlje. To je zapazil snažnik čevljev, ki ima tam na robu svoj stan z malo klopico in krtačami. Lahko si daš osnažiti čevlje, nikomur se ne zdi čudno. Tam blizu ropotá nekdo z denarjem: menjalec je, ki bi ti rad zmenjal tvoj denar, zraven te pa morda še ogoljufal. Spreten je pač, zakaj jako

urno viška in meče iz roke v roko svoj cvenk. Hočeš-li vode, «Mojje, mojje» (vode) vpije nekdo, ki gre mimo tebe. Vodo nosi v kozjem mehu, kakor bi imel vrečo moke. A od njega kaplje in z jedno roko maši odprtino, katero odpre, ako hoče kdo njegove izvrstne pijače.

(Dalje.)

Slovstvo.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

Knjige družbe sv. Mohorja.

Šmarnice naše ljube Gospé presvete Srca. (Druga knjiga.) Spisal Janez Volčič, duhovnik Ljubljanske škofije. 16°. Str. 348. — «Ta-le knjiga je zadnja, ki jo udje Mohorjeve družbe prejmo iz plodnega peresa rajnega pisatelja Janeza Volčiča. Imenoval jo je 'Šmarnice', in mi smo ji pustili ta naslov, dasi bi se mogel zameniti s primernejšim, ker ga je ravno naš pisatelj uvedel v jezik slovenski in je postal med nami že nekako domač . . . Premišljevanja so povzeta iz slavnoznane knjige jezuita o. J. Arnolda: 'Kako posnemati presv. Srce Jezusovo', in sicer sta prestavljena prva dva oddelka.» (Predg.) Knjiga ima dva dela: I. Premišljevanja (31). II. Pobožna opravila. Ni nam treba govoriti o vsebini, ki se sama priporoča, pa tudi o obliki ne govorimo radi, ker je pisatelj že v večnosti. V Mohorjevih knjigah se pač ne bodo ponavljale stvari, kakor n. pr.: «... pohujšuje, namesto da bi se boljše», ali: «kar prenarediti ne moreš» (str. 145), ali raba dovršnika za nedovršeno dejanje. Blagi pisatelj, ki je toliko pisal na čast Mariji, veseli se pač sedaj v njeni družbi in je še vedno prijatelj Mohorjevi družbi, kakor ji je bil v življenju podpornik. — L.

Slovenska čitanka za tretji razred srednjih šol. Sestavil in izdal dr. Jakob Sket, c. kr. profesor. III. Cena 80 novč. V Celovcu, 1892. Tiskala in založila tiskarna Družbe sv. Mohorja. — Leta 1854. in 1855. je izdal rajni dr. Janez Bleiweis «Slovensko berilo» za tretji in četrti gimnazijski razred. Nekaj let pozneje je sestavil in izdal pokojni A. Janežič tudi za prvi in drugi razred srednjih šol «Cvetnika» I. in II. del. Ker je uvidel, da vedno bolj napredujoči in razvijajoči se slovenščini ne zadostja več «Slovensko berilo» Bleiweis-ovo, poprijel se je blage misli, da bi sestavil «Cvetnik» tudi za tretji in četrti razred. Prezgodnja smrt

pisateljeva je preprečila, da se ni zvršil ta sklep. Nato sta jela nabirati gradivo za slovenske čitanke za nižjo gimnazijo med drugimi posebno gg. prof. M. Pleteršnik in Fr. Hubad, katerih nabrano gradivo je deloma porabil za sestavo svoje čitanke gosp. dr. J. Sket; bil je v to svrhu že poprej zabeležil vse rabljivo gradivo iz novejšega in najnovejšega slovstva od različnih več ali manj znamenitih pisateljev. Pri izbiri pesmij in prozajskih sestavkov se je oziral gospod sestavljalec posebno na zgodovino slovensko, srednjega in sedanjega veka, pa na pokrajine slovenske in slovanske. V pesmih in drugih sestavkih se opisujejo šege in razmere verske, družbinske, državne in vojaške, sploh delovanje Slovencev in Slovanov. A knjiga se ne ozira samo na navedene stvari, v njej se slika tudi prirodna krasota dotičnih pokrajin, kar naj vneema in polni mladeniška srca z navdušenjem in ljubeznijo do ožje in širše domovine — naše Avstrije. Poleg zanimive vsebine omenjamo po pravici tudi lepo vnanjščino knjige.

Dasi ima nova čitanka mnogo vrlin, omenjamo vendar nekaj stvari, ki nam niso tako všeč, kakor poprej omenjene. Sicer trdi gospod pisatelj v predgovoru: «Berilo za predstoječo čitanko je povzeto večinoma iz najnovejšega slovstva in je tako izbrano in razvrščeno, da stoji v vidni zvezi in vzporedno z drugimi predmeti, kakor se poučujejo v tretjem razredu.» Ali zdi se nam, da se povsodi vendar ni tako godilo. Želeli bi, da bi bil gospod sestavljalec razvrstil berila preglednejše, da bi bil pregledal semtertje tudi nemška berila, popravil nekaj beril, nekaj neumestnih pa izpustil. Predgovor sam omenja take sestavke: «Zraven težjih in daljših sestavkov nahajaš v knjigi mnogo kratkih in lahkih, tako, da bodo čitanko mogli uspešno rabiti tudi na takih šolah, kjer so učenci manj vešč svojega materinega jezika.» — To-liko v obče. Posebej omenjamo, da nam nekaj pesmij ne ugaja gledé na ritmiko. Pesem (str. 1) «Čista vest» se ne čita ritmično gladko in pravilno. Pričakovali bi, da se čita prva in tretja vrstica prve kitice v jambskem ali z nastopom

v trohaskem merilu, kakor v 1. in 3. vrstici 2. in 3. kitice. Ritmične pege se nahajajo tudi še v drugih pesmih. Sestavljalcu sicer ne smemo takih peg šteti v zlo, zakaj pesmi v čitanki niso njegovo delo, a utegnil bi bil popraviti te napake, kakor se tudi drugače ni bal popravljati, kar je zapazil napačnega, bodisi v jeziku, bodisi v vsebini. Nekaj sestavkov je povzetih iz Janežičevega Cvetnika I. in II. dela, popravljene so nekatere jezikovne in stvarne napake, a ne povsodi. N. pr. (str. 7): «V Atilovi vojski so služili Slovenci ... Kedar so kralja pokopavali, imeli so velike krmine ... Latinski pisatelji pravijo, da se je ta sedmina velela strava, kar je slovenska beseda ter priča, da so že tedaj stanovali Slovenci v Panoniji.» Ko bi bil rajni Trstenjak videl karto, katera slovi kot «tabula Peutingeriana», bil bi gotovo zadnji odstavek nekoliko premenil in pisal o bivališčih nekdanjih Slovencev za časa Atilovega natančneje in verjetneje. Huni so prodrli v Evropo leta 375. po Kr.; med potjo so trčili na Slovence, ki so v četrtem stoletju bivali — kakor nam kaže omenjena tabula Peutingeriana — v sedanji Rumuniji nad Dunavom, med Črnim morjem in Karpatskimi gorami. Nekaj so jih Huni prisilili, da so šli z njimi kot sobojevniki čez Karpate v veliko nižino Ogrsko, večina Slovencev pa je ostala še nekoliko desetletij v Rumuniji ter šla šele v drugi polovici šestega stoletja iz svojih bivališč, prekoračila Karpate in se naselila v Panoniji, kakor tudi po deželah planinskih. Če latinski pisatelji rabijo slovanski izraz «strava», to še nikakor ni dosti verjeten dokaz, da so Huni navedeno besedo slišali le od Slovencev v Panoniji naseljenih. — Drugo zgodovinsko nedostatnost čitamo v št. 38. («usmiljena Slovenka»): «Leta 563. po Kr. so privihrali na Donavo divji Obri (Avari).» Dokler so gospodovali po Ogrskem Gepidi in Langobardi, bila je Obrom pot na Ogrsko zaprta; odprla se jim je šele po popolnem porazu Gepidov in po odhodu Langobardov v Italijo leta 568. po Kr. Te in druge nedostatke bi bilo gosp. pisatelju lahko odstraniti, da je dotičnim številkam dodal daljše ali krajše opombe, ki bi bile izvestno v korist učencem in učiteljem. Št. 6. čitamo:

Pod Krasom, kjer stena skalna zijá,
Kjer širi se Landrijska jama.

Kje je Landrijska jama? vprašali bodo radovedni učenci, belil si bode učitelj, nevesč kraje-pisja, glavo, zakaj Kras je obširen.

Jezik je gladek in opiljen. Poprava izraza «primanjkuje» (Jan. Cv., I. del, št. 6) v «nedostaje» (št. 3) ni bila neogibno potrebna. Gospod pisatelj je izpremenil «nižje» (Jan. Cv., I. del, št. 15) v «niže» (št. 9), vendar piše tudi «večjidel» (št. 24). V št. 17 čitamo: «hribi ... gozdje» namesto Janežičevih oblik (Cv. I. št. 8): «hribje ... gozdi». Manj navaden je izraz «ni se mu hotelo» (št. 20); manj navadna je tudi zveza: «in to še le v veži, nikar v hiši» (št. 20). Št. 35 čitamo: «... da je kar oglušal.» Oblika oglušal se sklada gledé na glasnik é (staroslov. jat) z glagoli slišal, tičal in dr. A vendar se — če sodimo po ljudski govorici in po slov-

nici — staroslovenski é (jat) za omehčanimi soglasniki ne izpremeni vselej v novoslovenski a. Sliši se namreč med ljudstvom češče oblika oglušel. Morebiti bi bilo bolje pisati «najkrajše» namestu «najkračje» (št. 53). Št. 74 čitamo: «... ki se čemerno nareži nad njim»; rajši bi rekli: «... zareži nad njim».

Jos. Jenko.

Pedagogiški letnik. V. leto. 1891—1892. Uredil Fran Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogiško društvo“ v Krškem. V Celji. Natisnil Dragotin Hribar. 8°. Str. 236. Cena 1 gld. 40 kr. — Vsebina tega letnika je ta-le: Jana Amosa Komenskega: I. Šola v igri (IV. del). II. Kako pregnati lenobo iz šol. Prevel in uvod dodal Fr. Gabršek. — Simon Rudmaš, koroški solnik in domoljub. Spisal Iv. Lapajne. — Jednostavni predmeti iz stavbarstva in strojstva. Za deske meščanske, obrtne nadaljevalne in rokodelske šole. Spisal Karel Hesky. Poslovenil Josip Bezljaj, učitelj meščanske šole v Krškem. — Kotomerstvo. Izvirna razprava s 6 podobami. Spisal J. B. — Iz norimberške risarske izložbe leta 1890. II. — z—. — Pogled na pedagogiško polje l. 1891. J. L. — Statistiški pregled ljudskega šolstva v Avstriji l. 1890. Sestavila Marija Michél. — Poročilo o «Prvi slovenski stalni učilski razstavi» pedagogiškega društva v Krškem. — Ocene. — Vabilo. — Poročilo o delovanji «Pedagogiškega društva» l. 1891. Fr. Gabršek.

Iz tega pregleda se vidi, da je vsebina ne samo mnogovrstna, ampak tudi bogato strokovnajaška. In taka naj se pridno podaje solnikom, da morejo uspešno napredovati. Poleg vrlega spisa o Rudmašu omenjamo zlasti hvalevredni sestav slovenskih tehniških izrazov, ki dopolnjuje in razširja naše znanstveno in umetnostno besedišče. Že zaradi teh dveh člankov je knjiga zanimiva za vsakega slovenskega omikanca. Dasi nismo z vsemi posameznostmi (nekaterimi nemčiznami) v pisavi zadovoljni, priznamo splošno, da je pisava čista in lepa. Častitamo.

Letno izvestje c. kr. obrtne strokovne šole za lesno industrijo v Ljubljani o šolskem letu 1891/92. Na svetlo dal c. kr. direktor Ivan Šubic. V Ljubljani 1892. Založila c. kr. obrtna strokovna šola za lesno industrijo. Natisnila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Vel. 8°. Str. 27. — Tukaj nahajamo najprej kratko zgodovino te šole v preteklih dveh letih, potem pa razna poročila. Iz teh razvidimo, kako se razvija ta najmlajši naš učni zavod. Ker je obrtna šola za naš narod jako važna, vredno je to poročilo občnega zanimanja. Če nam bode kaj prilike, povemo več o tem zavodu.

Letno izvestje c. kr. obrtne strokovne šole za umetno vezenje in šivanje čipek v Ljubljani o šolskem letu 1891/92. V Ljubljani 1892. Založila c. k. strokovna šola za umetno vezenje in šivanje čipek. Natisnila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Vel. 8°. Str. 17. — Kar smo rekli o prejšnjem poročilu, to velja tudi o tem.

Kateri bo? Prizor iz domačega življenja. Po Bogosl. Rogačkem predelal J. pl. K. V Celji, 1892. Tiskal in založil Drag. Hribar. 12°. Str. 29. Cena 15 kr., po pošti 17 kr. —